

Sen o Měsíci

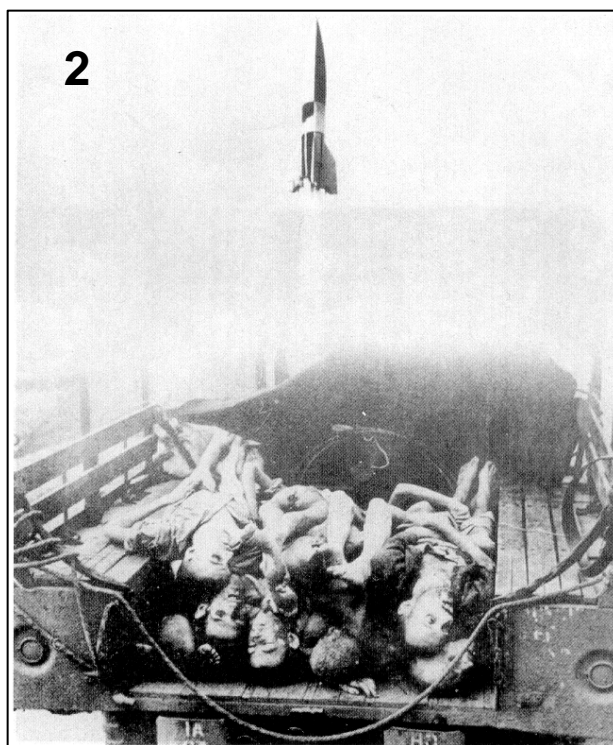
Brzy uplyne 31 let od chvíle, kdy americký astronaut Neil Armstrong udělal pověsný „malý krok pro člověka, ale velký skok pro lidstvo“ a stanul jako první pozemšťan na povrchu Měsíce. Jakýmsi „máslem na hlavě“ Američanů v případě tohoto jistě

obdivuhodného triumfu je podstatná účast řady klíčových postav s diskutabilní minulostí v čele s německým technikem Wernherem von Braunem (obr. 1).

W. von Braun (1912-1977) patří k nejvýznamnějším postavám dobývání vesmíru v období mezi 30. - 70. léty 20. století. Jako chlapec byl velmi zaujat dílem Julesa Verna a H. G. Wellse, konkrétním popudem k zájmu o odbornou problematiku, fyziku a mechaniku letu rakety mu byla studie německého průkopníka Hermanna Obertha z roku 1929 Die Rakete zu den Planetenräumen (Raketa k planetárním

prostorům). Stal se členem německé společnosti VfR (Verein für Raumschiffahrt - Spolek pro vesmírné lety). Ve 30. letech jej jeho zájem stavět nosné rakety přivedl do německé armády, kde se měl podílet na konstrukci balistických střel. V roce 1934 obdržel doktorát leteckého inženýrství. Postupně vstoupil do řad NSDAP (1937) a stal se členem SS (1940). Von Braun se vypracoval na předního odborníka a byl pověřen úkolem zkonstruovat raketu schopnou donést nálož na velkou vzdálenost. Se svým týmem pracoval v tajné laboratoři v Peenemünde na baltském pobřeží. Střela A-4 (Agregat - 4), která neblaze proslula spíše pod označením V-2 (Vergeltungswaffe - 2), byla poháněna kapalným palivem, vzlétla poprvé v říjnu 1942 a od září 1944 byla používána proti cílům v Belgii, Francii a k bombardování Londýna. V-2 se po válce stala základem kosmického programu USA i SSSR.

Po několika spojeneckých náletech na Peenemünde byla vybudována podzemní továrna na výrobu komponentů rakety a pro práci ve velmi krutých podmínkách bylo používáno vězňů koncentračních táborů.

Pro práci v Peenemünde vznikl vlastně samostatný tábor Mittelbau-Dora. Na obr. 2 je montáž A. Gilense kombinující start V-2 s mrtvými vězni. Během výroby zahynulo asi 16 - 20 tisíc lidí (přímo v táborovém komplexu i při likvidačních transportech). Zde je ono „máslo na hlavě“, o němž jsem psal na začátku. Von Braun a členové jeho týmu se podíleli na koncepci, která počítala s využitím vězňů, i na jejich výběru. Sám von Braun vybíral v Buchenwaldu vězně pro speciální úkoly. Jakmile bylo jasné, že se blíží konec války, nechal se von Braun se svým týmem zajmout Američany. Americké vyšetřovací komise stály po válce před úkolem očistit Wernhera von Brauna a další „nazi brains“, jak byli tiskem nepokrytě nazýváni, protože jejich schopnosti byly příliš lákavé. Do oficiálních dokumentů o vyšetřování von

Brauna, W. Dornbergera (po válce viceprezident Bell Aircraft Corporation), A. Rudolpha (výkonný ředitel podzemní továrny) a dalších expertů se dostaly formulace o jejich nevinnosti a nevědomosti o skutečném pozadí výroby raket. Celá operace, která měla za cíl získat po válce von Braunův tým pro práci ve Spojených státech, měla krycí jméno Project Paperclip (sponka na papír). Von Braun a jeho tým pracoval nejprve pro americkou armádu (konkurenční námořnictvo vyvíjelo rakety vlastní, které nebyly úspěšné), později se stal součástí NASA. Ještě několikrát byla historie „upravována“ ve prospěch bývalých konstruktérů německých dalekonosných raket. Pokud někdo v 60. a 70. letech upozorňoval na problematiku minulost W. von Brauna a jeho kolegů, byl umlčen úspěšnou konstrukcí obří nosné rakety Saturn V, která dopravila na Měsíc lidskou posádku (obr. 3).....

Někteří současní historikové se dnes snaží objasnit skutečný stav věci. U nás v poslední době vyšly zajímavé knihy, jedna je z pera von Braunova spolupracovníka Dietera

Huzela (Z Peenemünde na mys Canaveral), druhá od politologa Rainera Eisfelda (Touha po Měsíci - Wernher von Braun a zrození kosmických letů ze zvěrstev druhé světové války). Nabízejí pozoruhodné srovnání. I my se nad nimi můžeme zamyslet. Můžeme přemýšlet nad oportunní morálkou technika, byť geniálního, kterému se technické dílo stane samoúčelným, a odpovědností za osud tohoto jeho díla i za podmínky, ve

kterých je realizováno. Von Braun a jeho kolegové se zaštiťovali svou touhou po dobytí kosmu a vědeckotechnickém pokroku, prohlašovali, že nacistická minulost byla pouhou epizodou, která představovala jedinou možnost, jak cíle dosáhnout. Potomci obětí koncentračního tábora Mittelbau-Dora mají pravděpodobně jiný názor.....

Tato kapitola asi patří do „Zapomenuté techniky“, protože lety do vesmíru se pro nás staly všední záležitostí. Když čas od času posádka na oběžné dráze řeší problém s nasazením vlastního života, často i přehlédneme stručnou zprávičku v novinách..... Kde jsou ty časy, kdy celý národ visel očima na televizních obrazovkách a sledoval duchovité postavy astronautů pohybujících se po povrchu Měsíce..... Je dobré si také uvědomit, co všechno bylo v pozadí toho úspěchu vědy a techniky.

Použito:

EISFELD, R. *Touha po Měsíci (Wernher von Braun a zrození kosmických letů ze zvěrstev II. světové války)*. 1. vyd. Brno : Jota, s.r.o., 1997.

<http://images.jsc.nasa.gov/images/pao/AS11/10075229.jpg>

<http://www.hq.nasa.gov/office/pao/History/sputnik/braun.html>

Ing. Josef Gruber

Publikováno ve Zpravodaji SPŠ strojnické, Plzeň v červnu 2000.